

TEKSTI JA KUVAT: HEIKKI JOKINEN

Pohjois-Koreakin mukana tuotantoketjussa

Animaatio on alihankinnan taidetta

Eräs animaation suurvalloista on Pohjois-Korea. Mitä, etkö ole koskaan kuullutkaan pohjoiskorealaisesta animaatiosta? Ehkä et, mutta jos olet nähnyt sellaisia animaatioita kuin *Lion King* tai *Corto Maltese*, olet nähnyt maailman suljetuimman maan taiteilijoiden työtä.

Animaatio vaatii nykyisellä tietokoneiden aikakaudella paljon ihmisen työtä. Tietokoneet eivät tee elokuvia nappia painamalla ja perinteinen kalvotekniikka tarvitsee studiokaupalla piirtäjiä sekä väreittäjiä.

Alihankinta on jo pitkään ollut animaation arkea. Tilajina ovat vahvasti kasvaneet tuottajat Yhdysvalloissa, Euroopassa sekä Japanissa ja tekijät ovat lähinnä Aasian maissa.

Laajamittainen animaation siirtäminen halvan työvoiman maihin alkoi 1970-luvulla, ja jo vuonna 1979 Disneyn Kalifornian studi-

on työntekijät lakkoilivat alihankinnan vuoksi. Tietokoneistuminen kiihdytti kehitystä ja tietoverkkojen tulo sinetöi työn lähettämisen muualle.

Alkuun työn virta kulki lähinnä Yhdysvalloista Etelä-Koreaan. Sen palkkataso oli matala ja hallinto pitkään totalitaarinen, molemmat lännen suuryhtiöiden arvostamia etuja. Etelä-Korea nousi maailman suurimpien animaationtekijöiden joukkoon, ja sen arvioidaan valmistaneen animillään kolmasosan, ehkä enemmänkin, maailman animaatiosta.

Muita isoja alihankintamaita ovat japanilaisten suosimat Taiwan ja Filippiinit sekä Vietnam ja Kiina. Viime aikoina Intia ja Thai-

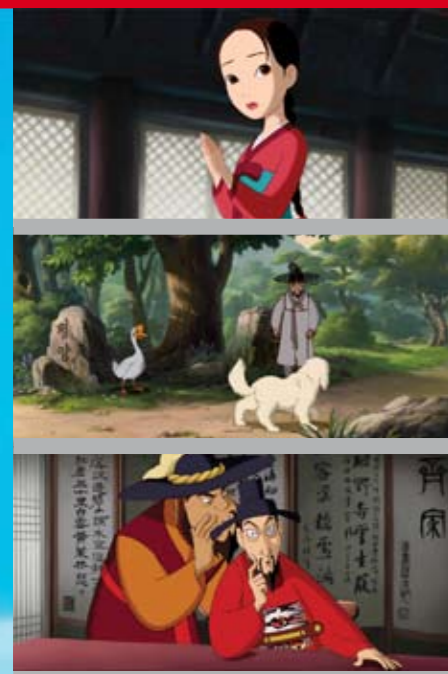
maa ovat myös tulleet vahvasti mukaan, erityisesti tietokonetekniikan osajoina.

Animaation kysynnän kasvuun vaikuttavat monet tekijät. Se on nykyään osa melkein kaikkea elokuvatuotantoa, teatterianimaatioiden määrä on kasvanut huikeasti ja tv-kanavien määrän sekä lähetyksien kasvu katetaan osin animaatiolla. Myös peliteollisuus käyttää paljon animaatiota.

MUKANA VUODESTA JUCHE 74. Tietoverkkojen yhteen sitomassa maailmassa työ kuitenkin karkaa helposti halvempien kustannusten perään. Pyrkimys jatkuvaan kulujen pienentämiseen nosti Pohjois-Korean nope-

Con Meo -studiolla Vietnamissa valmistuu animaatiota vielä perinteiseenkin tapaan kynällä ja paperilla. Alla studioin johtaja Thomas Voigt.

Etelä-korealaisen Nelson Shinin uusin pitkä elokuva *Empress Chung* valmistui harvinaisena yhteistyönä Pohjois-Koreassa.

ESITTÄMISEN JA TUOTTAMISEN AMMATTILEHTI

Alihankinnan arkea Vietnamissa

Vahvuutemme on eurooppalaisen kokemuksen yhdistäminen vietnamlaiseen palkkatasoon", sanoo Vietnamin Ho Chi Minhissä (Saigonissa) toimivan Con Meo -studion saksalainen johtaja **Thomas Voigt**.

"Meillä on eurooppalainen johto ja tiedämme mitä ihmiset siellä odottavat."

Con Meo Pictures jatkaa saksalaisen Hahn Filmin työtä. Se aloitti toimintansa Ho Chi Minhissä vuonna 1999. "Kun Hahn Film viime vuonna sulki studiossa, halusin

jatkaa toimintaa ja perustin tämän yhtiön", vuodesta 2003 Vietnamissa asunut Voigt sanoo.

Kun kysyn mikä on hankalaa animaatiostudion pyörittämisessä Vietnamissa, Thomas Voigt vastaa: koulutustaso. Studioiden on koulutettava itse työntekijänsä.

"Kun laitan lehteen ilmoituksen jossa etsitään uusia työntekijöitä, saan kymmenen vastausta, mutta silti on etsittävä ja koulutettava ihmisiä."

Con Meon studio sijaitsee muutaman kilometrin päässä Ho Chi Minhin keskustasta, vietnamilai-

sittain rauhallisella asuntoalueella omassa talossaan. Kaikki firman 40-50 työntekijää työskentelevät samassa paikassa.

Yrityksen saksalaisten juurien vuoksi se on tehnyt paljon töitä Saksaan, muun muassa pitkiä animaatiota *Abrafaxe* ja *Werner Beinhart* sekä tv-sarjat *Ebb & Flo*, *Marvelous Milly*, *Simsalagrimm* ja *Lola rabbit*.

Työ on jaettu alihankinnalle tyypillisesti siten, että eurooppalainen tilaaja toimittaa hahmot halvan työvoiman maahan. Siellä ne piirretään, animoidaan ja väritetään

sekä tehdään taustakuvat. Lopuksi eri elementit yhdistetään animaatioksi. Jälkituotanto, ääni ja leikkaus tehdään Euroopassa.

Myös suomalaisen Epidem Zotin tuottaman, Lappiin sijoittuvan tv-sarja *Red Capsin* pilotti tehtiin Con Meon studiolla.

TYÖNTEKIJÄT OPPINEET LIIKKUVIKSI.

Vietnamin talous on kasvanut nopeasti viime vuosien aikana, virallisissakin tilastoissa maa on yksi eniten köyhyyttä tällä vuosituonnilla vähentänyt maa. Se on silti edelleen hyvin matalan tulotason

Uusi pitkä elokuva on tekeillä Ho Chi Minhissä Sparx-studiolla.

maa, jossa 300 euron kuukausipalkka on jo kelpo summa. Sekin alkaa olla jo av-teollisuudelle liikaa.

Thomas Voigt toteaa, että animaation alihankinnassa Vietnam on nousevan palkkatason vuoksi menettämässä vanhaa etuaan. "Myös vuokrat, internet-kustannukset ja muut nousevat", hän sanoo.

"Mutta toisaalta täältä saa nyt kaikkea. Kun tulimme Vietnamiin meidän oli tuotava omat tietokoneetkin mukanaamme." Yrittäjän täytyy köyhässä maassa silti edelleen varautua suomalaiselle tuntemattomiin tilanteisiin, Con Meollakin on oma varageneraattori sähkökatkosten varalle.

Eurooppalaisten animaatiotuottajien budjettien pieneneminen

tuntuu yhdessä Vietnamin kasvavan palkkatason kanssa hankalalta yhtälöltä. Työntekijätkin ovat jo oppineet vaihtamaan työpaikkaa paremman palkan perässä, erityisesti osaavat ja koulutetut.

Vietnamin aiemmin isot animaatiotehtaat ovatkin takavuosista kutistuneet. Osin syynä on työn muualle siirtyminen, osin työn tietokoneistaminen ja osin pelituottajien kilpailu samoista työntekijöistä.

11 MINUUTTIA VIIKOSSA. Vanhin ulkomainen animaatiostudio Ho Chi Minhissä on syyskuussa 1994 aloittanut ranskalainen Sparx Vietnam Ltd. Aiemmin kalvoanimaatiota tehnyt firma työllistää nyt

150 ihmistä ja tuottaa pelkkä 3D-animaatiota.

"Me työskentelemme monelle eri tilaajalle", kertoo yhtiön toimitusjohtaja **Didier Montarou**. Tilaajien listalla on niin Disney kuin monia ranskalaisiakin tuottajia. "Tavallisella tv-laadulla teemme valmista animaatiota 11 minuuttia viikossa." Myös Montarou katsoo kilpailun käyneen yhä kovemmaksi. "Mutta pulma ei ole saada uusia asiakkaita ja tehdä sopimuksia, me kilpailemme erityisesti pätevistä työntekijöistä." Sparxilla onkin oma vuoden mittainen koulutusohjelma.

Kilpailu tulee myös muista alihankintamaista, Vietnamin osuus on alan bisneksessä pienentynyt. Siinä kilvassa Montarou pitää valt-

tinaan pitkää yhtiönsä kokemusta eurooppalaista johtoa. Huomaan, että yhtiön johdon käyttökielenä onkin ranska.

"Vuonna 1997 etumme oli matlat palkat, nyt se, että me työskentelemme kuin mikä tahansa eurooppalainen tai yhdysvaltalainen studio. Siksi me olemme nyt tekemässä myös pitkää elokuvaa tv-sarjojen ja suoraan videolle menevien elokuvien jälkeen."

Ja kyllä, Sparxin tiloissa on oma generaattori sähkökatkojen varalle. ■

asti alihankinnan kysytyimpiin tekijöihin.

Maapallolta tuskin löytyy paikkaa, jossa länsimaisten tilaajien toiveet täyttyisivät paremmin: todella halpa työvoima, kova työkuuri, työntekijöiden olemattomat oikeudet sekä kielletty ammattiyhdistystoiminta. Mutta: samalla myös hyvä taiteellinen näkemys ja ammattilaisten korkea koulutustaso.

Haastattelin pari vuotta sitten ranskalaista La Fabrique-studion toimitusjohtaja **Pierre Azuelosia**, jonka yhtiö oli tuottamassa pitkää animaatioelokuvaa *L'île de Black Mor*. Osa työstä tehtiin Pjongiangin isolla SEK-studiolla.

Pääsyy oli raha. "Me emme voisi tuottaa pitkiä elokuvia jos kaikki työ pitäisi tehdä täällä", Azuelos sanoi. "Kaikki muut, jopa vietnamilaiset, ovat hinnoitelleet itsensä jo ulos."

Hän kertoi kaiken sujuneen hyvin, sillä pohjoiskorealaisilla on jo pitkä kokemus työn tekemisestä ulkomaille. Isoimmillaan 1 500 työntekijää työllistänyt SEK-studio on tehnyt alihankintaa vuodesta Juche 74, kuten pohjoiskorealaiset sanovat vuodesta 1985.

"Työ oli sitä mitä tilasimme, ja jos muutoksia täytyi tehdä, niin ne valmistuivat seuraavan yön aikana", Azuelos kuvaili. Aikataulut pitivät ja internetin kautta tehty työn valvonta sujui, ranskalaisten ei täytynyt käydä usein Pjongiangissa.

TUOTANTOA PEITON ALLA. Eteläkorealainen animaation suurmies on **Nelson Shin**, jonka Akom Productions on yksi maan tärkeimpiä studioita. Pitkään Yhdysvalloissa muun muassa *Transformers*-sarjan ohjaajana työskennellyt Shin palasi Etelä-Koreaan 1985 ja käynnisti oman studiosiansa.

Shinin studion tunnetuimpia töitä on meilläkin pyörivä *Simpsonit*. Moni tämänkin lehden lukija lienee nähnyt hänen luomansa Jedi-ritarien valomiekat *Tähtien sota* -elokuvista.

Pohjoisen puolella syntyneen Shinin uusin elokuva *Empress Chung* valmistui yhteistyössä pohjoiskorealaisten kanssa. Vaikka rahakin on elokuvatuotannossa tärkeää, niin Nelson Shin korosti myös yhteistyön tärkeyttä maailman tiukimmin suljetun rajan yli. Ensi-ilta oli yhtä aikaa molemmissa Koreoissa.

"Kävin pohjoisessa 18 kertaa", Nelson Shin kertoi tavatessani hänet viime vuonna Koreassa, siinä eteläisessä. "Pääsin sinne Yhdysvaltojen passillani", kahden maan kansalainen Shin sanoi. "Tosin jouduin matkustamaan Kiinan kautta."

Empress Chung on poikkeuksellinen Pohjois-Koreassa tehty animaatio, koska työn alkuperä pyritään yleensä peittämään. Yhdysvaltalaisfirmoille se on osin jopa välttämätöntä, sillä maan Trading with the Enemy Act rajoittaa talousuhteita "pahan akselin" maihin.

Eräiden tietojen mukaan jotkin yhdysval-

talaisten Etelä-Koreasta tilaamista animaatioista olisi todellisuudessa tehty osin pohjoisen puolella. Ne eurooppalaisetkin, joiden kauppa ei laki rajoita, eivät varsinaisesti mainosta, että animaatio on tehty **Kim Jong Ilin** diktatuurissa.

Mielenkiintoinen näkemys maasta ja työstä siellä on kanadalaisen sarjakuvapiirtäjä **Guy Delislen** albumi *Pyongyang* (2003). Hän työskenteli Pjongiangissa ranskalaisen animaatiohankkeen neuvonantajana.

Nelson Shin myös muistutti, että jos *Li-on Kingin* työmääräyksen antoi Pjongiangiin Disneyn eurooppalainen studio, niin silloin se ei ollut muodollisesti yhdysvaltalaisalaista.

KIINA-ILMIÖ KIINASSA. Etelä-Koreassa animaatioteollisuus työllisti enimmillään noin 20 000 ihmistä. Työ siirtyi vähitellen entistä enemmän Vietnamiin, Kiinaan ja Pohjois-Koreaan halvemman hinnan perässä. Entiset alan suurmaat Etelä-Korea ja Taiwan alkoivat 1990-luvulla pyrkiä – mittavalla julkisella tuella – kehittämään omaa tuotantoaan.

Myös Kiina pyrkii vahvasti kehittämään omaa tuotantoa, mutta sitä häiritsee yllättäen Kiina-ilmio. "Kiinalaiset tuottajat eivät enää halua myydä animaatiota Kiinan televisiokanaville, koska ne maksavat niin vähän. Tv-kanavat ostavatkin pääosin halpaa ulkomaista animaatiota."

Tämä Kiinassa Changzhoun animaatiofestivaalilla haastatteleman Kiinan kulttuuriministeriön virkamiehen **Zhang Xinin** arvio kertoo osuvasti alan markkinoista.

Pohjois-Koreassa on myös oma vahva animaatioelokuva. Se suuntautuu pitkälti lapsille ja on ideologisesti tarkkaan valjastettua. Olen nähnyt sille ja oravia taistelemassa maahan tunkeutuvia susia ja alligaattoreita vastaan. Matematiikan tärkeyttä opetettiin lapsille elokuvassa, jossa yhdysvaltalaislaivoihin ammutut ohjukset eivät osuneet väärin lasketun lähtökulman mukaan. ■

Olkealla: Pitkä ranskalaiselokuva *L'île de Black Mór* (2004) tehtiin Pohjois-Koreassa, koska "vietnamilaisetkin ovat hinnoitelleet itsensä ulos", sanoo elokuvan tuottaja.

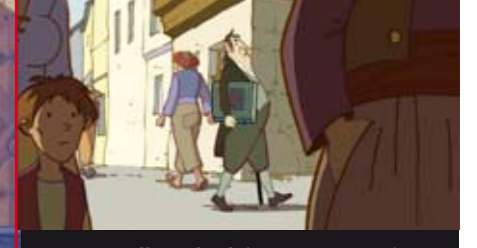

Alihankinnan palapeli

Alihankinta ei yleensä merkitse kokonaisuuden tekoa muualla. Animaatioon liittyy monia työvaiheita, joita voidaan joustavasti jakaa eri tekijöiden ja studioiden kesken. Mukana ovat esimerkiksi käsikirjoitus, hahmojen suunnittelu, kuvakäsikirjoitus eli storyboard, itse animaatio ja jälkituotanto kaikkine osineen.

Animaatiovaihekin voidaan pilkkoa moniin osiin. Halvan työvoiman maihin siirretään yleensä kaikkein työvaltaisimmat vaiheet ja taiteellinen vastuu on tilaavilla studioilla. Eräs tapa on välipiirittäminen, jossa tilaaja toimittaa esimerkiksi joka neljännen ruudun ja alihankintastudio tekee välistä puuttuvat.

Perinteisessä kalvoanimaatiossa välipiirittäminen ja väritys ovat myös tyypillisesti muualle annettavia töitä. Alihankintastudioiden taidon kasvaessa ne ovat saaneet myös isompia vastuuta. ■

Vasemalla: Saksalainen tv-sarja *Arabian Nights* tehtiin myös Vietnamin.